

ТИЈАНА БОРИЋ

ПРИКАЗ КЊИГЕ:
ВАЛЕНТИНА БРДАР,
ИВО КУРТОВИЋ

Монографија која је пред нама представља целовиту и детаљну студију плодног опуса архитекте Иве Куртовића, једног од најзначајнијих уметника и изузетно свестраних стваралаца новије српске архитектуре. Реч је о веома комплексном и захтевном истраживачком подвигу ауторке Валентине Брдар, магистра историје уметности, насталом као резултат дугогодишњих истраживања током рада на истоименој магистарској тези, а који је објављен у оквиру одабране едиције студија и истраживачких радова Завода за заштиту споменика културе града Београда. Препозната као вредан допринос српске историографије и систематично тумачење целокупног стваралачког опуса Иве Куртовића, ова студија је лауреат престижне награде „Павле Васић“ за 2011. годину коју УЛУПУДС традиционално додељује за критичко-теоријско дело из области примењене уметности и дизајна у текућој години.

Истраживачки рад Валентине Брдар реконструираше обимну стваралачку продукцију ликовног уметника и признатог архитекте Иве Куртовића. Полазећи од његове основне базе, породице, предочавајући неспорно важне животне околности и средину у којој се као уметничка личност формирао, ауторка нас у првом поглављу упознаје с предусловима богатог стваралаштва Иве Куртовића, непресушним извориштима његове инспирације и идејним полазиштима уметничке филозофије. Разматрајући поменуте околности, Брдарева вешто предочава атмосферу и подстицајне факторе Куртовићевог креативног замаху.

Архитектонска поетика и уметничко одређење архитекте Куртовића, представиће нам то детаљно ауторка у наредном поглављу ове вредне монографске студије, отпочеће развојем његовог сликарског опуса, којем ће се велики градитељ увек изнова враћати, негујући и истражујући своју ликовност. Сликарски експерименти, показало се то небројено много пута у свету

архитеката, представљају инспиративне огледе, праслике архитектонских пројеката, а неретко и непосредне изворе градитељских идеја. Управо у том контексту је протумачен маштовит и сензибилан ликовни свет Иве Куртовића. На овај начин, ауторка превазилази једнострано посматрање архитектонске делатности. Анализирајући богати и недовољно познати сликарски опус Иве Куртовића, она нас убрзо позива да препознамо антиципацију просторних и естетских идеја уметникових градитељских дела. Будући да је сликарски опус расут по тешко доступним приватним уметничким збиркама, покушај да се аналитички вешто прикажу и објасне Куртовићева ликовна дела и да се доведу у неспорну суштинску везу с његовим градитељством – свакако представља подухват од посебног значаја.

У оквиру најобимнијег поглавља, ауторка је поставила фокус свог истраживања – прегледну систематизацију и детаљно тумачење архитектонског стваралаштва Иве Куртовића. Већ у уводним напоменама овог дела студије сазнајемо да ће се Куртовићеве радови разматрати у координатном систему културних, политичких

и социјалних струјања. Управо нам та визура појашњава и даје одговоре на многа питања везана за уметничку идејна полазишта и креативна упоришта. Наставак читања открива нам да се, кроз тумачење архитектонског стваралаштва Иве Куртовића, ауторка позабавила мноштвом важних питања и проблема новије српске архитектуре. На првом месту, то је свакако нарастајући културни продор свеопште модернизације и, истовремено, локална перцепција и модулација вишеструких праваца модерне архитектуре. Додатно, у дешифровању сложене поетике градитеља, ауторка не испушта из вида битан сегмент традиције, која је снажно и специфично утицала на Куртовићево стваралаштво. Квалитет изнетих тумачења и понуђених одговора на постављене проблеме, заснован је на зналачки простудираној архивској грађи и умешној анализи примарних извора. Архитектонско стваралаштво Иве Куртовића систематизовано је и локализовано у три историјска периода што не представља круте референтне оквире, већ једно понуђено решење за лакше праћење и разумевање уметникове успешне каријере. Раздобље између два светска рата обухвата период Куртовићевог истраживања и упознавања с модерном архитектуром, са снажним прожимањем богате медитеранске градитељске традиције.

Ауторка заузима становиште да идеолошка условљеност и наметљиви културни модели, у чије су замке многобројни уметници упадали, није значајније одредила Куртовићев уметнички и педагошки рад. Она доследно аргументује своје ставове истицањем специфичне личности аутора, његове животне принципјелности и окренутости креативним потенцијалима сопствене поетике, која је почивала на суштинској емоционалности, критичком односу према модерности и традицији, али, пре свега, на хуманим и естетским начелима. У жижу посматрања постављена је посебност сваког пројекта и вешта уметникова покретљивост кроз континуум времена, које је, предочава нам се то кроз приказане пројекте, аутору представљало инспиративног савезника пре него опструктивну отежавајућу околност.

Изузетно темељна у архитектонској анализи неизведених и пројектованих објеката, Валентина Брдар јасно и веома прегледно, зналачким речником врсног историчара архитектуре, приступа систематичном приказу Куртовићевих објеката. Феноменолошки добро постављена, дата тумачења превазилазе једнострано и искључиво посматрање архитектуре. Материјална култура је овде виђена кроз вишеструки културни, социјални и политички контекст, те кроз призму традиционалног и модерног, артифицијелног и природног, функционалног и хуманог.

ПРИКАЗ КЊИГЕ: ВАЛЕНТИНА БРДАР *ИВО КУРТОВИЋ*

Додатну вредност књиге представља и њен визуелни идентитет. Квалитетним одабиром илустрација, од којих су неке први пут публиковане, ефектно је и ненаметљиво испраћен хронолошки наратив. Елегантан формат и уједначен однос текста и слике доприноси похвалној визуелној естетици овог издања. Када се на све то дода и незанемарљива питкост језика којим ауторка превазилази узан круг стручних читалаца и

кореспондира са широм културном јавности, јасно је да је ауторка успешно изнедрила вредну монографију која ће се са задовољством читати.

Тијана С. Борић,
историчар уметности
Београд
tijanaboric@hotmail.com